

ሓሙሻይ ክፋል

መልእክ ተኸለ ተማሃራይ ኣብ ኣዲስ ኣበባ ዩኒቨርሲቲ

ኣብ'ቲ ዝሓለፈ ኣርባዕተ ክፋላት፡ ታሪኽ ሂወት ጅግና ሰወጸ ተጋዳላይ መልእክ ተኸለ ካብ'ታ ዝተወለደላ ዓዲ ጀሚርና፡ ናይ ተማሃራይ ታሪኽ ሂወቱ ኣብ ኣስመራን ኣብ ከረንን ኢና ተግዚብና። ኣብ'ዚ ክፋል እዚ ድማ ቅድሚ ገሚዳ ምኻዱ ኣብ ኣዲስ ኣበባ ዩኒቨርሲቲ ዘሕለፎ ናይ ተማሃራይ ታሪኽ ሂወቱ ክንርኢ ኢና።

መልእክ መበል 11 ክፍሊ ኣብ ልዑል መኮንን ምስ ወድኡ፡ 12 ክፍሊ ኣብ ውሽጢ ቀዳማዊ ሃይለ ሰላሰ ዩኒቨርሲቲ እትርከብ “ልዑል በእደማርያም - Prince Beademariam Laboratory School” ተባሂላ እትጽዋዕ ቤት ትምህርቲ ኣብ ኣዲስ ኣበባ'ዩ ትምህርቱ ቀጸሉ። እዛ ቤት ትምህርቲ እዚኣ ካብ ምሉእ ኢትዮጵያ ፈተና ሓሊፎም ዝተዋጸኡ ቅድሚ ናብ ዩኒቨርሲቲ ምእታዎም ንሓደ ዓመት ዝምሃሩላ ቤት ትምህርቲ'ያ።

ናብ'ዛ ቤት ትምህርቲ እዚኣ ምስ መልእክ ካብ ኣስመራ ቤት ትምህርቲ ልዑል መኮንን ካብ ኣስመራ ዝሓለፉ ሹዱሽተ ክኾኑ ከለዉ፡ ዝርዝር ኣሰማቶም፡

1. መልእክ ተኸለ
2. ብርሃነ ገረዝጊጾር
3. ተሰፋይ ተምነዎ
4. ካሕሳይ በራኺ
5. እዮብ ግርመ
6. ወልደሰላሰ እስቲፋኖስ እዮም።

ካብ ቀዳማዊ ሃይለስላሰ (ኣስመራ) ኣነ ምስ ክልተ ብጹተይ (ወልደትንሳኤ በርሀን ግርማይ ኣድሓኖምን ክንጽንበሮም ከሎና፡ ካብ መንደፊራ፡ ካብ ደቀምሓረን ካብ ከረን ዝሓለፉ ወሲኽካ ብጠቐላላ 44 ተማሃሮ ክንከወን ከሎና፡ ክልተ ኤርትራውያን ድማ ኣብ ኢትዮጵያ ዝተማህሩ ተጸንቢሮምና።

<ol style="list-style-type: none"> 1. መልእክ ተኸለ 2. ወ/ትንሳኤ በርሀ 3. ኢሰማኒል ሓሚድ 4. ተኸሉ ዑቕባኪኤል 5. መስዑድ ሳልሕ 6. ዓ/ቃድር ራጃ 7. ዑመር ከክያ 8. እዮብ ግርመ 9. ወ/ገርግሽ መጉስ 10. ኣማን ኣሕመድ 11. ገ/ትንሳኤ ተወልደ 12. ተሰፋይ ተምነዎ 13. ገብራይ ገብረ 14. ግርማይ ኣድሓኖም 15. ኢብራሂም ዓ/ዓጢፍ 	<ol style="list-style-type: none"> 16. ሰመርኣብ ሃብተጼን 17. ካሕሳይ በራኺ 18. ተ/ሚካኤል ወ/ገርግሽ 19. ኣብርሃም ሰዩም 20. ሳሚኤል ናትናኤል 21. ኢብራሂም ሙሳ 22. ኢብራሂም እድረስ 23. ተ/ማርያም ወ/ገርግሽ 24. ወረደ ዓንደ 25. ረዘክ መሓሪ 26. ሓሰን ሳልሕ 27. ወ/ሰላሰ እስቲፋኖስ 28. ዓብደልከሪም መ. ሰዒድ 29. እዮብ ሃብተሰላሰ 30. ሰመረ ነጋሽ 	<ol style="list-style-type: none"> 31. መንሱራ ባሆ 32. ሳሙኤል ባህልቢ 33. ሃብተሚካኤል ሃ/ሰላሰ 34. በራኺ ገ/ጸሱስ 35. ግርማይ ቦኸረ 36. ዑቕባ ሚካኤል 37. ሓዩሎም ባንተይርጋ 38. ሰባሁቲ ገ/ማርያም 39. ብርሃነ ገረዝጊጾር 40. ዮማነ ወ/ሚካኤል 41. ኣሰገዶም ርእሶም 42. ኣሰፋው ገብረዝጊ 43. ምዕራፍ ዘጎ 44. ዘመንፊስ ጸገ 45. ተወልደ ምስግና 46. ዓ/መስቀል ዘርእዝጊ
---	--	---

እዞም አስማትና አብ ላዕሊ ተጠቂስና ዘሎና፡ አብዛ ቤት ትምህርቲ እዚኣ ክንመሃር ከሎና ልክዕ ከም ሓንቲ ስድራ ቤት ብፍቕሪ ብዘይ ዝኾነ ኣፈላላይ ኢና ተማሂርና። ብዛዕባ'ቲ ዘሕለፍናዮ ኤርትራዊ ሕውነት ሓንቲ ብሓንቲ ምዝርዛሩ'ኳ ዘይክኣል እንተኾነ፡ ሕልፍ ሕልፍ እናበልኩ ከካፍለኩ።

ሙብዛሕትና ንመጀመርያ ጊዜ ኣብ'ቲ ቤት ትምህርቲ ኣብ ወርሒ መስከረም 15 1969፡ ኢና ተረጎጥና። ኣብ'ቲ ቤት ትምህርቲ ንግሆ ሰዓት ትሸዓተ ምስ ተረኽብና፡ ድሕሪ ምዝገባ፡ ሓላፍቲ ናይ'ታ ቤት ትምህርቲ ናይ እንቋዕ ድሓን መጻእኩም ኣኼባ (Welcoming orientation) ምስ ኣካዩዱልና፡ ናብ ምሉእ ናይ'ቲ ዩኒቨርሲቲ ካምፓስ (ስድሰት ኪሎ) ኣዘርም፡ ንምጉብሉ ካፊተርያን (Cafeteria) ምስ ኣርእዩና፡ ድሕሪ ቀትሪ መመደቀሲና ኣፍሊጦምና። ንጽባሒቲ ትምህርትና ጀመርና።

ኣብ'ታ ናይ መጀመርያ ቀዳመ ሰንበት ድማ እቶም ቅድሚና ኣብ'ታ ቤት ትምህርቲ ዝተማህሩ ኤርትራውያን የሕዋትና ተማሃሮ ዩኒቨርሲቲ ክበጽሑና መጺኦምና። ካብ'ቶም ኣስማቶም ዝዝክሮም፡ ኣስመርም በርሀ፡ ተወልደ ጉቡ፡ ማንታይ ዘርእዝ፡ ኣብርሃም ድራር፡ ኢሳያስ በርሀ፡ ማቴዎስ ጸጋይ፡ እስቲፋኖስ ሰዩም፡ ብርሃነ ኣሸመላሽ፡ ኪዳነ መንግስት-ኣብ፣ ነጋሽ ክፍለ፡ ተስፋ-ልደት ገብረመስቀል፡ ፍራን ካልኦት ኣስማቶም ዘይጠቐስክዎምን ይርከብዎም። ዘድሊ ሓበሬታትት ኣሰነቓም፡ ክንገብር ዝግብእናን ክንጥንቀቕ ዘድልየናን ኩሉ ሚዲያምና። ብቐጻሊ ውን እናተመላለሱ ድሃይና ካብ ምግባር ኣየቋረጹን።

ከምኡ ውን ካብ'ቶም ናይ'ቲ እዋን እቲ ናይ ሳልሳይን ናይ ራብዓይ ዓመት ተማሃሮ ዩኒቨርሲቲ ኤርትራውያን የሕዋትና ከም በዓል ሰመረ ርእሶም፡ ግርማይ ነጋሽ፣ ኣለም ጎይትኦም፣ ጎደር፣ ጋይም ወዘተ ዝተባህሉ ክራኽቡና ይመጹ ምንባርም እዝክር። በቲ ካብኣቶም ንረኽቦ ዝነበርና ምኽርታትን ሓበሬታታትን ማዕዳታትን ድማ፡ ኣብ'ቲ ዩኒቨርሲቲ ጨሪሽና ኣይተጋየሽናን።

ኣብ'ታ ናይ መጀመርያ ሰሙን ምርጫ ስለ ዘይነበረና፡ ኣብ ፋሕ ዝበለ መደቀሲ ምስ ብዙሓት ኢትዮጵያውያን ኣደባሊቕም እኳ እንተ መደቡና፡ ንሕና ግን ሓደ ምስ'ቲ ሓደ እናተለዋወዋና፡ ሙብዛሕትና ኤርትራውያን ኣብ ሓደ መደቀሲ ክፍሊ ክንጠራነፍ ክኢልና። እዚ ሓደ ካብ'ቲ ኣብ'ቲ ናይ መጀመርያ ሰሙን ዝተራእየ ኤርትራዊ ሓድነትናን ምጥርናፍናን'ዩ ክበሃል ይክኣል። ቐጻሊ ኤርትራዊ ሕውነታዊ ጉዕዞና ካብ ጊዜ ናብ ጊዜ ብኸመይ ከም ዝማዕበለ በብሓደ ክንርእ ኢና።

ነቲ ናትና ምጥርናፍ ኢትዮጵያውያን ብኸመይ ይርእይዎ ነይሮም ሕጂ ንድሕሪት ተመሊስካ ክትመዝኖ ቀለል እኳ እንተ ዘይኮነ፡ ብሓፈሻዊ ኣዘራርባ ግን፡ ናይ ሓደ ክልተ ጸይቂ ተግባራት ገዲፍካ፡ ሙብዛሕትኦም ኣብ ልዕሌና ዝነበሮም ኣራኣእያን ዝምድናን ኣወንታዊ'ዩ ነይሩ ክበሃል ይክኣል። ብዓይኒ ቅንኢ ዝርእይዎ ኣይነበሩን ግን ማለት ኣይኮኑን። ዝዚ ኣብነት ክኹነና ዝኸእል ሓደ ካብ'ቶም ናይ'ቲ እዋን'ቲ ኢትዮጵያዊ ናይ ዩኒቨርሲቲ ተማሃራይ ኣብ ዳሕራይ እዋን ኣብ መርቡብ ሓበሬታ ዝለጠፎ መርዛም ዝኾነ ጽሑፍ ከካፍለኩም።

ቃል ብቐሎ እቲ ጽሑፍ እዚ ኣብ ታሕቲ ዘሎ'ዩ።

"ኢትዮጵያውያን ተማሪዎች በጣም የወሃን (በራችን መዘጋት የማንወዱ) ስለ ሆን፡ በተንኮል የተካኑ ኣብ'ዛኛዎች የኤርትራ ተማሪዎች ግን ይሄንን ስለምያውቁ፡ የግንጠላው ጉንጉናቸው ለማካሄድ እንዲያመቻቸው፡ ኣራት ኣልጋ በኣንድ ክፍል ካለ፡ ኣራቱንም ክፍል በተቻለ መጠን ሁሉምን ኤርትራዊያኖች በኣንድ እንዲሆኑ ያደርጋሉ። ኣንዱን የዋህ ኢትዮጵያዊ እማሃላቸው ከነበረ፡ መኛታ ክፍሉን እንዲለውጡት ይለምኑትና፡ ሁሉም ተሰባስበው፡ ከበረሃ የሚላከውን ዜና "ጥሕሻ" በተባለው ቡድንና መጽሕፍት የግንጠላ ሴራቸው ያራምዱ ነበር።

ካብ'ዚ ኣብ ላዕሊ ዘሎ ጽሑፍ ብግልጺ ክንርድኦ ከም እንኸእል፡ ሓደ ሓደ ኢትዮጵያውያን፡ ንሓድነትናን ምጥርናፍናን ኣብ ክንዲ ብኣወንታ ዝርእይዎ፡ ዓይኖም ማይ'ዩ ዝመልኦም ነይሩ። ከምኡ ውን ነቲ ኣብ ሚዳ ኤርትራ ዝካየድ ቃልሲ ዋላ'ኳ ሙብዛሕትኦም ኢትዮጵያውያን ተማሃሮ ዩኒቨርሲቲ ይድግፍዎ እንተ ነበሩ፡ ውሑዳት

ካብኣቶም ግን ዘይኣምንሉ ከም ዝነበሩ ውን ርኡይ'ዩ። ነይሩ። እቲ ነዚ ኣብ ላዕሊ ዘሎ ጽሑፍ ዝዘርግሐ ውን ሓደ ካብኣቶም ምዃኑ ፍሉጥ'ዩ። ምክንያቱ ምሉእ ትሕዝቶ ናይ ጽሑፉ እንተ ተመልኪትና፡ ብዛዕባ'ቲ ኣብ ውሽጢ ዩኒቨርሲቲ ብምስጢር ነንብዕ ዝነበርና ጽሑፋት ብፍላይ እታ ብበዓል ጅግና ሰውእ ተመስገን ሃይለን ብጾቱን ተዳሎ ዝነበረ መጽሔታት "ጥሕሻ" ምጥቃሱ ክሳብ ክንደይ ኣብ ልዕሊ ቃልሲ ህዝቢ ኤርትራ ጽልኢ ከም ዝነበር'ዩ ዘርእዮካ።

ከምኡ ውን ሓደ እዋን፡ ሓደ ካልእ ኢትዮጵያዊ መማህርትና ንህልኻና ዝገበሮ ርኹሰ ተግባር ከካፍለኩም። ሓደ መዓልቲ ካብ ትምህርቲ ተፈዲሰና ንመደቀሲና እትው እንተበልና፡ ኣብ ኣርባዕተ መጻዘናት መናድቕ ናይ'ቲ መደቀሲና፡ **E.L.F.** ዝብል ብጸሊም ቀለም (Marker) ዝተጻሕፈ፡ ኣብ ትሕቲኡ ድማ **ERITREAN LOCASST FABRIC** ዝብል ጽሑፍ ጸኒሑና።

መን ከም ዝገበሮ ሸው ንሸዕኡ ክንፈልጥ እኳ እንተ ዘይክኣልና፡ ቃልሲ ህዝቢ ኤርትራ ብሓደ ዘይረብሕ ውልቀ-ሰብ ተራኺሱ ክተርፍ ሰቕ ኢልና ክንርኢ ሕልናና ኣይፈቀዶን። ክብደት ናይ'ቲ ተግባር ንኹልና ዘሕረቐና እኳ እንተ ነበረ፡ እቲ እንጽርጽርት፡ ብፍላይ ነቶም ብዛዕባ ጅብ (E.L.F.) ዝያዳ ኣፍልጦ ዝነበርም መማህርትና ፍሉይ'ዩ ነይሩ። ብፍላይ መልካክ ተኸለ ሕርቃኑ ክቆጻጸር ኣይከኣለን።

ነዚ እከይ ተግባር'ዚ ዝፈጸመ ሰብ ረኺብና ዘዩዳግም ሰጉምቲ ክንወሰደሉ ኣሎና ኣብ ምባል'ዩ ተበጺሑ። ኣብ'ታ ሰዓት እቲ ኣብ ቅድሚ ዓይንና እንተ ዘይሰወር ነይሩ፡ ምስ'ቲ ዝነበረና ናህርን ሕርቃንን፡ ኣብ ልዕሊኡ ክወርድ ዝኸእል ዝነበረ ሓደጋ፡ ቀለል ኣይምኾነን ነይሩ። ብኣንጻሩ ድማ ኣብ ልዕሊና ክወርድ ዝኸእል ዝነበረ ሳዕቤን፡ ሕጂ ንድሕሪት ተመሊሰካ ክትሓሰቦ ከሎኻ፡ ንምግማቱ ዘሸግር ኣይመስለንን።

ሓደ ካብ'ቲ ከይመቐስክዎ ክሕልፍ ዘይግባእ፡ እታ መልካክ ተኸለ ኣብ ትሕቲ መተርኣሱ ትቕመጥ ዝነበረት ሻፎ በትሪ'ያ። እዛ ሻፎ በትሪ እዚኣ፡ መልካክ ካብ ኣሰመራ ንኣዲስ ኣበባ ክመጽእ ከሎ'ዩ ኣብ ባልጅኡ ሓቢኡ ተማሊእዎ። እዛ ሻፎ በትሪ እዚኣ፡ ቀንዲ መለሊይት ጅግንነትን ቆራጽነት ናይ መልካክ ተኸለ'ያ ነይራ ክበሃል ይከኣል። ኣብ'ቲ እዋን'ቲ ሙብዛሕትና ኣብ ባልጃና እንትርፎ ቅያር ክዳን እንተ ዘይኩይኑ ካልእ ነገር ክንማላእ ሓሲብናዮ ውን ኣይንፈልጥን ኢና። እቲ ኣርሒቕ ዝሓሰብ መልካክ ተኸለ ግን፡ ናብ ዓዲ ጓኖት ንኸይድ ከም ዘሎና ተረዲኡ፡ መካኸሊትና ትኸውን ሻፎ በትሪ ተማሊኡ መጸኢ። እዚ ዘርእዮካ መልካክ ተኸለ ገና ካብ ኣሰመራ ከይነቐለ ከሎ'ዩ ንኸጋጥም ዝኸእል ሓደጋታት ተዳልዮሉ።

ብዘይምግናን፡ እዛ ሻፎ በትሪ እዚኣ ናይ መልካክ ተኸለ መጸኢ ሕልምታቱን ናይ ምግዳል ድሌቱን እትእምትን፡ በጃ እታ ዝፈትዎ ሃገሩን ህዝቡን ክሓልፍ ድልውነቱ ንመስዋእቲ እተረጋግጽን እያ ነይራ። ብሓጺሩ እዛ ሻፎ በትሪ እዚኣ፡ መለዮ ጅግና ሰውእ መልካክ ገይረ እየ ኣብ'ዚ ጽሑፍ እዚ ከመሳሰላ መሪጸ።

እዛ ካብ ቁልዕነቱ ጀሚሩ ካብ ኢዱ ዘይፈለያ ውሕስ ናይ ሂወቱ ዝኾነት ሻፎ በትሩ፡ መልካክ ገና ኣብ ዓዲ ንኣምን ከሎ ጀሚራ'ያ ምልክት ጉብዝንኡን ምልክት ትብዓቱን ትሕብር ነይራ። ከምቲ ኩልና መማህርቲ ውን ዘይንኸሕዶ፡ እዛ ሻፎ በትሪ እዚኣ ኣብ ማእከል ከተማ ኣዲስ ኣበባ ውሕስናን መድሕናን'ያ ነይራ እንተ ተባህለ ምግናን ኣይመስለንን።

ወዮ ድኣ ገና ኣይበጸሕናዮን ዘሎና እምበር፡ መልካክ ንሚዳ ክነቅል ከሎ ነታ ሻፎ በትሩ እዚኣ ምስኡ ተማሊእዎ'ዶ ኣይተማልኣን ዝብል ሕቶ ክልዓል ናይ ግድን'ዩ። ነዚ ሕቶ'ዚ ክምልሱልና ዝኸእሉ ዝነበሩ፡ ክልተ ሰባት ጥራሕ እዮም ነይሮም። ባዕሉ ጅግና ሰውእ መልካክ ተኸለን እቲ ጅግና ወዲ ሓውብኡ ሰውእ ተጋዳላይ የሕደጎ ሰረቐን ጥራሕ'ዮም። ክልቲኦም ከኣ ብጅግንነት ምእንቲ እታ ዝፈትዎ ሃገሮም ኣብ ቃልሲ ተሰቂኦም።

ጅግና መልአክ ተኸለ ናብ ዩኒቨርሲቲ ከኸይድ ከሎ ኣብ ባልጅኡ ኣኣትዩ ዝተማልአ ሻፎ በትሩ፡ ካብ ዩኒቨርሲቲ ንበረኻ ኣብ ዝኸለሉ ኣብ መደቀሲኡ ገዲፍዎ ከይዱ ኢልካ ክትግምት ዘይሕሰብ'ዩ። ብናተይ ግምት እንተ ውሓደ ክሳብ ኣብ ተጋድሎ ሓርነት ኤርትራ ተሰሊፉ ብረት ዝግጥቅ ካብ ኢዱ ከም ዘይፈልፎ ፍሉጥ'ዩ።

እቶም ንጅግና ሰዉእ መልአክ ተኸለ በዚ ጽሑፍ እዚ ጥራሕ ትላለይዎ ዘለኹም ኣንቡቡቲ፡ እዚ ኣብ ላዕሊ ተጠቂሱ ዘሎ ታሪኽ ናይ ሻፎ በትሩ ዝምልከት፡ ንክትርድእዎ ከም ዘሸግረኩም ይርድኡኒ'ዩ። ሓቅኹም ኢኹም። ኣነ ንባዕሊይ ውን፡ ኣብ'ቲ ናይ መጀመርያ እዋን፡ ንመልአክ ኣብ ትርኣሱ በትሪ ሓቢኡ ምስ ርኣኹዎ፡ ዘይሰንበድኩ ከይመስለኩም። ጥቕማ ምስ ርኣኹ'የ ክፈትዎ ጀሚረ። ብሳላ እዛ ሻፎ በትሪ እዚኣ፡ ተደፊርና ኣይንፈልጥን ኢና። “መልአክን እዛ ሻፎ በትሩን ከላ መን'ዩ ዝደፍረና!” ንብሉሉ ዝነበርና እዋን፡ ናይ ትማሊ ተዘክሮ'ዩ።

ዘጋንኖ ዘለኹ ድኣ ከይመስለኩም እምበር፡ መልአክ ንሚዳ ቅድሚ ምኻዱ፡ ብብርሃን ቀትሪ ይትረፍ፡ ብጸልማት ለይቲ ተደፊርና ኣይንፈልጥን ኢና ኔርና። ኣብ ማእከል ከተማ ኣዲስ ኣበባ ድሕሪ ፍርቂ ለይቲ ኣፍ ልብና ነፊሕና ሸናዕ ዝበልናሉ እዋን ክርሳዕ ዝከኣል ኣይኮነን።

"ጽጋበኛታት ኢኹም ኔርኩም!" ድኣ ከይትብሉና እምበር፡ ሓደ ለይቲ (ብጽጋብና ዝኣክል) ጉራጌ ጥይት ዝተኮሱልና እዋን ነይሩ'ዩ። ንእስነት ንበሎ ወይ ጽጋብ ብዘየገድሱ፡ ኤርትራዊ ትምክሕትነት ከም ዝነበረና ግን ኣሉ ዝብሃሎ ኣይኮነን። ኤትርራዊ ትምክሕትና ግን፡ ካብ ክቱር ፍቕሪ ሃገር ዝተላዕለ ድኣ እምበር፡ ካልእ ምክንያት ኣይነበረን። ኣብ'ቲ እዋን'ቲ ብኤርትራውነትካ ምምካሕ ማለት፡ ብኤርትራዊ መንነትካ ምክራዕ ማለት ኔርና ኢና ንርእዮ ኔርና። ብኤርትራዊ መንነትካ ምክራዕ ድማ ከም ሓደ ኣካል ፖለቲካዊ ቃልሲ ኔርካ ኢና ንወሰዶ ኔርና።

ምሉእ ዝርዝር ናይ'ዚ ኣብ ላዕሊ ዝተናብኡክክዎ ብሓባር ዘሕለፍናዮ ናይ ተማሃራይ ታሪኽ ሂወትና፡ ብሰፊሑ ኣብ'ታ “ሌላ ምስ ጅግና ሰዉእ መልአክ ተኸለ” እትብል መጽሓፊይ ተገሊጹ ስለ ዘሎ፡ ኣብዚ ጽሑፍ እዚ ኣሕጽር ኣቢለ'የ ኣቕሪበልኩም ዘለኹ።

ኣብ'ቲ እዋን ንሕና ትምህርቲ ዝጀመርናሉ፡ ማሕበር ዩኒቨርሲቲ ተማሃሮ (University Students Union of Addis Ababa "USUAA")፡ ሓያል ዝኹነ ተቃውሞ ኣብ ልዕሊ ሰርዓት ናይ ሃይለ ስላሴ የርእዩ ነይሮም። መርገጸም ኣብ ልዕሊ ሃገራትን ጽዮንነትን ውን ኣዝዩ ተረር'ዩ ነይሩ። እቲ ማሕበር ብውዳቢኡን ብጥርናፊኡን ምዕቡል'ዩ ነይሩ። ኣብ ውሽጢ ካምፓስ ብሓባር ምስኣቶም ብምንባርና ድማ፡ ኣብ ኩሉ'ቲ ዝካየድ ዝነበረ ኣኼባታቶም ክንሳተፍ ምሉእ መሰል'ዩ ነይሩና። እቲ ቡበእዎኑ ዝዘርግሎም ዝነበሩ ናይ ፖለቲካ ጽሑፋት ውን፡ ከም ኩሉ ናይ ዩኒቨርሲቲ ተማሃራይ ብማዕረ'ዮም ዝዘርግሉልና ነይሮም። ብዘያዳ ግን፡ ንሕና ኤርትራውይን ኣብ ነንሓድሕድና ዝነበረና ኤርትራዊ ምጥርናፍን ምትሕግጋዝን'ዩ ዓቢ ግደ ተጻዊቲ። ብጉዳይ ሃገርና ዝመጸ ኣብ ኩሉ'ቲ መሰረታዊ ሕቶታት፡ ብፍላይ ኣብ ሕቶ ነጻነት ፍልልይ ኣይነበረናን።

ከም'ቲ ኣብ ላዕሊ ዝተጠቐሱ፡ ኣብ'ቲ ናይ መጀመርያ ዓመት፡ ኩልና ሓደሲቲ ስለ ዝነበርና ብዛዕባ'ቲ ማሕበር ናይ ዩኒቨርሲቲ ተማሃሮ ዝምልከትን ዕላምኦምን ብዘሕ ኣፍልጦ ኣይነበረናን። ኣብ ውሽጢ'ቲ ዩኒቨርሲቲ ብምንባርና፡ ግን ኣብ ኣኼባታቶምን ምንቅስቃሳቶምን ክንሳተፍ ክፋት ዕድል'ዩ ነይሩና።

ኣብ'ቲ ናይ መጀመርያ ዓመት ኣካየድቶም ንምምራጽ ዝተኣከቡሉ ዓመታዊ ኣኼብእም ንመጀመርያ ጊዜና ተሳትፍና። ኣብ'ቲ ኣኼባ ኣቦ ወንበር ማሕበር ተማሃሮ ዩኒቨርሲቲ ኩይኑ ዝተመርጸ ተማሃራይ ጥላሁን ይግዛው¹ ዝተባህለ'ዩ ነይሩ። ኣብ'ቲ እዋን እቲ ጥላሁን ዘቕረቦ ኣዝዩ ዕምቁት ዘለዎ ፖለቲካዊ መደረ፡ ንግና ከም ሓደሲቲ መጠን ከይገረመና ኣይተረፈን።

¹ ጥላሁን ይግዛው፡ ንእሽቶይ ሓዋ ንሳራ ይግዛው (በዓልቲ ቤቱ ንልዑል መኩንን ሃይለስላሴ) እዩ።

ስርዓት ሃይለስላሴ ነቲ ናይ ተማሃሮ ምንቅስቃስ ከተዓናቐፉ፡ ንጥላሁን ካብ'ቲ ምንቅስቃስ ክኣልይዎ ብዘተኩ ከም ዝፈተኑ'ዩ ዝሕበር። ንሱ ግን ነቲ ዕላማ ስለ ዝኣምነሉ፡ ዝገበሩ እንተ ገበሩ ከስድዕዎ ኣይክኣሉን። ኣብ መጨረሻትኡ ኣብ ሓጺር መዓልታት ቀቲሎዎ። ኣብ'ቲ ዩኒቨርሲቲ ንመጀመርያ ጊዜ ዓቢ ትምህርቲ ዝወሰድናላ ኣጋጣሚ እምበኣ፡ ሞት ናይ ተማሃራይ ጥላሁን ይግዛው'ዩ ነይሩ።

ጥላሁን ኣብ መሪሕነት ተማሃሮ ኣቦ ወንበር ኩይኑ ድሕሪ ምምራጹ፡ ኣብ ውሽጢ ክልተ ወርሒ ዘይኣክል እዩ ሓደ ቀዳም ምሽት (ታሕሳስ ዕለት 28 1968) ኣብ ከባቢ ቀጽሪ ናይ'ቲ ንሕና ንድቅሰሉ ዝነበርና ኣፍንጮ በር ተባሂሉ ዝፍለጥ ናይ ስድስት ኪሎ ዩኒቨርሲቲ ካምፓስ ፊት መካቡብያ ብጸጥታ ናይ ስርዓት ሃይለ ስላሴ ብጥይት ተቐቲሉ። ናይ ምንታይ ምዃኑ ድኣ ኢና ዘደረጋገጽናዮ'ምበር፡ ድምጺ ናይ'ቲ ዝተተኮሰ ጥይት፡ ኣብ መደቂሲና ኩንና ሰሚዕናዮ ኢና።

እቲ ቶክሲ ኣብ ውሽጢ'ቲ ዩኒቨርሲቲ ስለ ዝተሰምዐ፡ ኣብ'ቲ ከባቢ ዝጸንሑ ተማሃሮ ተጓዮም ኣብ'ቲ ቦታ ምስ በጽሑ፡ ትንፋሱ ከይሓለፈ ስለ ዘርከቡዎ፡ ናብ'ታ ዝቐረበት ሆስፒታል (ዮካቲት 12 ሆስፒታል ተባሂላ ትጽዋዕ) ወሲዶም²። ኣጋጣሚ ኮይኑ ናትና መደቀሲ ኣብ ፊት ናይ'ቲ ንሱ ዝወደቐሉ ጸርግያ ስለ ዝነበረ፡ ነቲ ቶኩሲ ሰሚዕናዮ ኢና። ናቢይ ከም ዝወሰድዎ ምስ ፈለጥና፡ ደድሕሪ ናብ'ቲ ሆስፒታል ስዲብናዮም።

ኣብ'ቲ ሆስፒታል ምስ በጸሕና፡ ሓለፍቲ ተማሃሮ በዓል ጥለልኝ መኮነን፡ በዓል ግርታ መብራህቲ ተጸዊዖም ምስ መጹ፡ ሓካይም ትንፋሱ ከድሕንዎ ከም ዘይክኣሉ ምስ ተረድኡ፡ ካብ'ቲ ሆስፒታል ኣውጺኦም ናብ ውሽጢ'ቲ ዩኒቨርሲቲ ክፍሊ ሕክምና ስለ ዘግግዝዎ፡ ኩልና እቶም ኣብ ግዳም ንጽብ ዝነበርና ደድሒሪኦም ስዲብናዮም።

ኣብ'ቲ እዋን እቲ ግን፡ ጥላሁን ገና ብሂወቲ ምህላወን ዘይምህላወን ዝተሓበረና ነገር ኣይነበረን። ኣብ ኣፍ ደገ ናይ ክፍሊ ሕክምና (Medical School) እናተጸበና ከሎና፡ ጥላሁን ትንፋሱ ከም ዝሓለፈት (ከም ዝሞተ) ሓበርምና። ሰዓታት ሓሊፉ ድሮ ጸልሚቲ ስለ ዝነበረ፡ ኩሉ ተማሃራይ ምሉእ ለይቲ ከይደቀሰ ኣብ ኣፍ ደገ ናይ'ቲ ፊሳ ዘለዎ ክፍሊ ሕክምና ብሓዘን ተዋሒጡ ኮፍ ኢሉ ሓዲሩ።

ኣብ'ቲ እዋን እቲ፡ ንሕና ውን ጥላ እኳ መጀመርያና ዓመት ኣጋይሽ እንተ ነበርና፡ ከም ሰብና ምስኣቶም ኮፍ ኢልና ሓዲርና። መልኣክ ተኽለ ውን ምሳና። እቲ ዘገርም ግን፡ እዚ ኣብ 1969 ኣብ ልዕሊ ጥላሁን ይግዛው ዝተፈጸመ መቐተልቲ፡ ልክዕ ድሕሪ 13 ዓመት ውን ኣብ ልዕሊ'ቲ ንሃገሩ ነጻ ከውጽእ መሪሕ ኮይኑ ዝተፈለየና ጅግና ተጋዳላይ መልኣክ ተኽለ ውን፡ ካብኡ ዝሸፍኦ ኣረሚናዊ መቐተልቲ ብገዛእ ብጾቲ ተፈጸሙ።

ሞት ናይ ጥላሁን ይግዛው³ ምስ ተሰምዐ፡ እቲ ሓበሬታ ኣብ ውሽጢ ሓንቲ ለይቲ ናብ ኩለን ኣብያተ ትምህርቲ ኣዲስ አበባ ተዘርጊሑ ሓዲሩ። ንጽባሒቲ ንግሆ ተማሃሮ ካልኣይ ደረጃ ቤት ትምህርቲ ኣዲስ አበባ ብሙልኦም ባንዴርኦም ኣውሉብሊዮም ብመሰርዕ ናብ'ቲ ዩኒቨርሲቲ ኣትዮም።

ኣገባብ ስነ ስርዓት ቀብሪ ብለይቲ'ዩ ተዳልዩ ሓዲሩ። እቲ መደብ ነቲ ፊሳ ተሰኪምካ፡ ታቤላታት ሒዝካ ተሰሪዕካ ንማእከል ከተማ ምዛር ዝብል ኮይኑ፡ ኣብ'ቲ መሰርዕ ክንጭርሖ ብጽሑፍ ዝተዓደለና ፈሽራታትን መዛሙርንን እንታይ ይመስል ነይሩ ካብ'ቲ ዝዘክሮ ከካፍለኩም።

*“ጥላሁን ለምን ለምን ሞተ!
ጥላሁን ማን ገደለው፡ ሃይለ ስላሴና ብቼሎቹ።

ፋኖ ተሰማራ፡ ፋኖ ተሰማራ፡
እንደ ሆ ቺምኒ፡ እንደ ቼ ጉሽራ።*

² ምሉእ ዝርዝር ናይዚ ኣብዚ ኣብ ታሕቲ ዘሎ ድሕሪ ገጽ ተመልከት <https://www.facebook.com/WeEthiopiansOurCharactrstics/posts/486726468112715>
³ ሰንበት 19 ታሓስስ 1962 ብናይ ኢትዮጵያ ኣቆጻጽራ (Sunday December 28, 1969).

በዱር በገደሉ ትግሉን እንድትመራ፤
በሃይል በትግል ነው፤ ነጻነት የሚገኘው።
አትነሳም ወይ! አትነሳም ወይ!
የግፍ አገዛዝ፤ አይበቃህም ወይ!

ሰማኝ ያገራ ሰው፤ በአንድ ላይ ተነሳ፤
ድር ከተባበረ፤ ይጥላል አንበሳ።” ዝብሉ እዮም።

እቲ መስርዕና ገና ካብ'ቲ ዩኒቨርሲቲ ከይተበገሰ ከሎ፤ እቶም ነቲ ካምፓስ ብግዳም ከቢሎም ዝነበሩ ወትሃደራት ንውሽጢ ካንሻሎ አትዮም ብረቶም አወጣጧም ኣብ ቅድሚና ተገቲሮም። ብሕጊ ናይ ዩኒቨርሲቲ ብረት ዝግጠቐ ወትሃደራ ናብ ውሽጢ ቀጽሪ ዩኒቨርሲቲ ክኣትዉ ብናይ ዓለም ሕጊ ክልኩላት እዮም ዝብል ሓበሬታ ኢና ንሰምዕ ኔርሩ። እቶም ወትሃደራት ነቲ ሕጊ ጥሒሶም ንውሽጢ ክኣትዉ'ዮም ዝብል ትጽቢት ስለ ዘይጸንሓና ተገቲርና ተቐጸቢናዮም።

ካብቶም ሓለፍቲ ናይ ተማሃሮ፤ እቶም ወትሃደራት⁴ ኣፈ-ሙዝ ብረቶም ናባና ኣቕኒዖም ኣብ ቅድሚና ክግተሩ እናርኣይዎም ከለዉ፤ “ኣጅኹም ኣይትሰንቡዩ፤ ከማና ጭቁናት ስለ ዝኾኑ፤ ኣብ ጎንና እዮም ክሰለፉ” ዝብል መግለጺ እዮም ብሞጉልሕ ድምጺ ዝሕብሩና ነይሮም።

ቶኽሲ ምስ ተጀመረ ግን፤ ልክዕ ቆፍኡ ከም ዝተሰብሮ ንህቢ፤ ፋሕ ብትን ኣትዮና። እቲ ቶኽሲ ብዘይ ዕረፍቲ ስለ ዝቐጸለ፤ በቲ መካባብያ መንደቕ ናይ'ቲ ዩኒቨርሲቲ ዘዘለልና ኣርሒቕና ክንሃድም ተገዲድና። እቶም ወትሃደራት ነቶም ኣብ'ቲ ጎልጎል ዘርከብዎም ተማሃሮ ብሳንጃ'ዮም ኣትዮሞም።

ከም'ቲ ድሒርና ዝሰማዕናዮ፤ ኣብ'ታ መዓልቲ እቲኣ ሰለስተ ተማሃሮ ክሞቱ ከለዉ፤ ብዙሓት ከም ዝቐሰሉ'ዩ ዝፍለጥ። ነቲ ሬሳ ድማ ብሓይሎም መንዚያም ወሲዶም። ነቶም ነቲ ሬሳ ኣይነረክበኩምን ኢሎም ዝተኸላኸሉ ሓለፍቲ ተማሃሮ (በዓል ዋለልኝ መኩንን) ኣሲሮም ወሲዶም።

ሬሳ ጥላሁን ይግዛው ተሰኪምካ ንውሽጢ ከተማ ምእታው ዝነበረ መደብ መኸኑ ተሪፉ። ሬሳ ናይ ጥላሁን ግዛው ንቤተ ሰቡ ተዋሂቡ ናብ ትውልዲ ንትግራይ ተወሲዱ ከም ዝተቐብረ'ዩ ዝሕበር።

ብድሕሪኡ ኣብያተ ትምህርቲ ኣዲስ ኣበባ ብሙልኡ ተጻጽዮ። ኩሉ ተማሃራይ ነናብ ክዕቅቡሉ ዝኸእል ቤተ-ሰቡ ፋሕ ኢሉ ተበታቲኑ። ድሕሪ ቁሩብ ሰሙናት ኩነታት ምስ ተረጋግኦ፤ ናብ ትምህርትኹም ተመለሱ ዝብል ብሬድዮን ብተለቪጅንን ብጋዜጣን ምስ ተኣወጀ፤ ኩልና ከካብ ተጻቕብናሉ ዝነበርና ቦታታት ናብ ትምህርትና ተመለስና።

ንግና ኤርትራውያን፤ ብፍላይ ድማ ነቶም ኣብ'ቲ ዓመት እቲ ጀመርቲ ዝነበርና፤ እቲ ኩነታት ዘይተጸበናዮን ዘይተዳሎናሉን ስለ ዝነበረ ኣዝዩ ከቢድ እዩ ነይሩ። ከምኡ ዓይነት ሽግራት እንደገና እንተ ኣጋጠሙና፤ ብኸመይ ንገጥሞ ዝብል ክትዓት ተላዒሉ።

እቶም ኣብ ከምኡ ዓይነት ምንቅስቃስ ክንሳተፍ ዩብልናን ዝብል ርእይቶ ዝነበሮም፤ ንግና ኣብ'ዚ ኣምጺኡና ዘሎ ክንመሃር ድኣ እምበር ትምህርትና ኣቋሪጽና ኣብ ዘይምልከተና ጉዳይ ክንኣቱ ዩብልናን፤ ክንቃወም እንተ ደለና፤ ጎልጎል ዓድና ኣሎና፤ ንሚዳና ኬድና ምስ ኣሕዋትና ተጸንቢርና ምግዳል'ዩ ዘጥዕመልና፤ ዝብል ኣረኣእያ'ዩ ነይሮም። ብፍላይ መልኣክ ተኸለ ኣብ'ዚ ጉዳይ'ዚ ካብቶም ተሪር መርገጽ ዝሓዙ'ዩ ነይሩ። እቲ ምንቅስቃስ ንረብሓና'ዩ ዝብል ርእይቶ ዝነበሮም ውን ውሑዳት ኣይነበሩን። ምክንያቱ ናይ'ቲ እዋን'ቲ ማሕበር ተማሃሮ ዩኒቨርሲቲ ኢትዮጵያ፤ ኣብ ልዕሊ ቃልሲ ህዝቢ ኤርትራ ኣወንታዊ ኣረኣእያ'ዩ ነይሮም። ብሓጺሩ ህዝቢ ኤርትራ ናይ ርእሱ

⁴ እቶም ኣብ ቅድሚና ተገቲርዎ ዝነበሩ ወትሃደራት “ከቡር ዙብዔኛ” ተባሂሎም ዝፈልጡ ፍሉይ ሓለዋ ናይ ቤተ መንግስቲ እዮም።

ዕድል ክውሰን መሰል አለዎ ዝብል መርገጽ እዮም ሒዞም ነይሮም። ብዛዕባ'ዚ ዝምልከት ኣብ “ሌላ ምስ ጅግና ተጋዳላይ መልእክ ተኸለ” መጽሓፊይ ብሰፊሑ ተዘርዘሩ ኣሎ።

መልእክ ፈታው ትምህርቲ ከም ዝነበረ ኣብ'ቲ ዝሓለፈ ክፋላት ብሓባር ዝተግዙብናዮ ስለ ዝኾነ፣ ናተይ ፍሉይ ምስክርነት ዘድልየኩም ኣይመሰለንን። ምድግጋም መታን ከይክውን፣ ብሓጺሩ ጅግና መልእክ ተኸለን እቶም ካልኣት ጀጋኑ ብጹቱን፣ ኣብ'ቲ እዋን'ቲ ኣብ ኣእሙሮኦም ብቐዳምነት ዝሓልምዎ ዝነበሩ፣ ተቓሊሰካ ሃገር ነጻ ምውጻእ'ዩ። ከምኡ ስለ ዝነበረ ድማ ኣብ ውሽጢ ሓጺር እዋን ትምህርቶም ጠንጢኖም መሪሕ ኮይኖም ናብ ቃልሲ ተሰለፎም። ተቓሊሶም ኣቃሊሶም ድማ ብጅግንነት ተሰዊኦም፣ ሃገር ነጻ ወጺኦ። ስለዚ እቲ ኣብ ትምህርቲ ዝነበሮም ህርፋን፣ ንነብሶም ዘይኮነ ንብጹቶም ምዃኑ በዚ ኢኻ ትዕዘቡ።

ኣብ ዝመጽእ ሻዱሻይ ክፋል፣ ሓደ ሓደ ኣገዳሲ ምስክርነት ናይ መምህርቲ መልእክ ተኸለ ክንምልከት ኢና። ክሳብ ሸዕኡ ከም ወትሩ ርእይቶታትኩምን እርማትኩምን በዚ ኣብ ታሕቲ ዘሎ ኢመይሊይ ክትገልጹለይ ብትሕትና ሓደራ እናበልኩ፣ ምስ ብዙሕ ኣኽብሮት ኣብ ቀጻሊ ብሰላም የራኽብና።

ግርማይ ቦኽረ ካሕሳይ

Girmai Bokre Kahassai

bokrila@gmail.com